

ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ▪ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

**ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΤΙΚΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ▪ ΤΜΗΜΑΤΑ ΔΙΕΤΟΥΣ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΣ
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ**

ΟΝΟΜΑ: _____
ΗΜ/ΝΙΑ: 5 / 1 / 2026 ΤΜΗΜΑ: _____

Βαθμός %
☺

Α' Ομάδα

A1

γ – β – α – δ – ε

A2

α) Το ψήφισμα της 5ης Μαΐου 1827, με το οποίο καλούνταν όλοι οι ορθόδοξοι «όσων αι πόλεις κατεστράφησαν, να προσέλθουν εις την Βουλήν να ζητήσουν τόπον και να εγείρουν νέας πόλεις», έδειχνε την τάση να επικρατήσει μία ευρύτερη αντίληψη για το προσφυγικό. Ωστόσο, οι επαναστατικές κυβερνήσεις δεν προχώρησαν στην υλοποίηση των αποφάσεών τους και δεν οργάνωσαν συνοικισμούς προσφύγων.

β) Με το αγγλικό κόμμα συμπαρατάχθηκαν πρόκριτοι, στρατιωτικοί, λόγιοι και έμποροι που είχαν σπουδάσει ή διαμείνει στη Δυτική Ευρώπη, με κύριο χαρακτηριστικό τους τις εθνικιστικές και δημοκρατικές ιδέες. Αισθάνονταν την ανάγκη ενός κράτους δικαίου, το οποίο θα τους εξασφάλιζε την περιουσία και τις επαγγελματικές τους δραστηριότητες.

γ) Η ελληνική κυβέρνηση, μπροστά στο τεράστιο έργο της περίθαλψης και αποκατάστασης των προσφύγων που έπρεπε να αναλάβει, ζήτησε τη βοήθεια της Κοινωνίας των Εθνών (ΚΤΕ). Με πρωτοβουλία της ΚΤΕ, το Σεπτέμβριο του 1923 ιδρύθηκε ένας αυτόνομος οργανισμός με πλήρη νομική υπόσταση, η Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων (ΕΑΠ), με έδρα την Αθήνα. Βασική αποστολή της ήταν να εξασφαλίσει στους πρόσφυγες παραγωγική απασχόληση και οριστική στέγαση. Η ΕΑΠ λειτούργησε μέχρι το τέλος του 1930. Με ειδική σύμβαση μεταβίβασε στο Ελληνικό Δημόσιο την περιουσία της, καθώς και τις υποχρεώσεις που είχε αναλάβει απέναντι στους πρόσφυγες.

B1

α. [Η δυναμική παρουσία των κομμάτων στην πολιτική ζωή της χώρας αποδεικνύεται και από το γεγονός ότι οι τρεις ηγέτες τους διηύθυναν τις εργασίες της Εθνοσυνέλευσης κατά το 1843-1844. Οι ηγέτες αυτοί κατόρθωσαν να αποφύγουν τις ακραίες θέσεις, να επιβληθούν στις ριζοσπαστικές ομάδες των κομμάτων τους και να πάρουν από κοινού αποφάσεις για τις συνταγματικές ρυθμίσεις.] Οι κομματικές παρατάξεις συμφώνησαν στην ανάγκη να κατοχυρωθούν συνταγματικά ορισμένα θεμελιώδη δικαιώματα: η ισότητα απέναντι στο νόμο, η απαγόρευση της δουλείας, το απαραβίαστο του οικογενειακού ασύλου, η ελευθερία γνώμης και τύπου, η προστασία της ιδιοκτησίας, η δωρεάν εκπαίδευση. Όλοι οι αντιπρόσωποι συνειδητοποίησαν ότι υπήρχαν αξίες και δικαιώματα που έπρεπε να προστατευτούν από την αυθαιρεσία της κρατικής εξουσίας. [Μια αδυναμία ήταν το ότι δεν κατοχυρώθηκε συνταγματικά το δικαίωμα του συνέρχεσθαι και συνεταιριζέσθαι, πράγμα που μπορούσε να φέρει εμπόδια στη συγκρότηση κομματικών μηχανισμών.]

β. Η κύρια κρίση ξέσπασε τον Ιανουάριο του 1844 με την έναρξη της συζήτησης για το δημόσιο δικαίο των Ελλήνων και ειδικά για το άρθρο που καθόριζε τις προϋποθέσεις για την απόκτηση της ιδιότητας του Έλληνα πολίτη. Αφορμή ήταν πρόταση που υποβλήθηκε στην Εθνοσυνέλευση και η οποία ζητούσε την απομάκρυνση από δημόσιες θέσεις όλων αυτών που είχαν εγκατασταθεί στην Ελλάδα μετά την Επανάσταση, περιορίζοντας τις θέσεις απασχόλησης για τους αγωνιστές και τις οικογένειές τους. Στη συζήτηση που ακολούθησε, άλλοι πληρεξούσιοι απαίτησαν συνταγματική απαγόρευση της

κατάληψης δημόσιων θέσεων από τους ετερόχθονες (συνεπώς και την απόλυση όσων ήδη κατείχαν δημόσιες θέσεις), ενώ άλλοι εναντιώθηκαν με οργή σε κάθε συνταγματική ρύθμιση που θα καθιέρωνε διακρίσεις μεταξύ Ελλήνων.

B2

α. Όσον αφορά τη δομή του βενιζελικού κόμματος, αυτό ήταν σε μεγάλο βαθμό προσωποπαγές. Ο Βενιζέλος, με ισχυρή θέση στο Κοινοβούλιο και μεγάλο κύρος, είχε τα πάντα υπό τον έλεγχο του, όπως και ο Τρικούπης. Οι σύνδεσμοι Φιλελευθέρων που είχαν ιδρυθεί δεν έπαιζαν κάποιον ιδιαίτερο ρόλο στη διαμόρφωση της πολιτικής του κόμματος και δεν διέφεραν σημαντικά από τις τοπικές ομάδες φίλων που σχημάτιζαν τα παραδοσιακά κόμματα.

β. Και κατά την περίοδο αυτή, βασικός προγραμματικός στόχος των Φιλελευθέρων ήταν, όπως και κατά το παρελθόν, ο εκσυγχρονισμός της χώρας, σύμφωνα με ευρωπαϊκά πρότυπα. Στηρίγματα των Φιλελευθέρων ήταν οι αστοί επιχειρηματίες, (οι οποίοι αναζητούσαν συνθήκες σταθερότητας, σύγχρονους και αποτελεσματικούς θεσμούς), οι πρόσφυγες και οι αγρότες στους οποίους είχε παραχωρηθεί γη.

γ. *[Οι μεταγενέστερες εξελίξεις έδειξαν ότι οι προσδοκίες από τη λύση που δόθηκε σε κάποια ζητήματα με τις ελληνοτουρκικές συμφωνίες του 1930 διαψεύστηκαν. Βέβαια, για ένα μεγάλο διάστημα δεν σημειώθηκαν τριβές μεταξύ των δύο κρατών και δεν αμφισβητήθηκαν τα μεταξύ τους σύνορα. Αυτό ήταν και η βασική επιδίωξη του Έλληνα πρωθυπουργού.]* Ο συμπληρωματικός όμως των ανταλλάξιμων, ελληνικών και μουσουλμανικών περιουσιών, προκάλεσε θύελλα αντιδράσεων ανάμεσα στους πρόσφυγες. Με τη συμφωνία αυτή η κατά πολύ μεγαλύτερη περιουσία των ανταλλάξιμων Ελλήνων ορθοδόξων της Τουρκίας εξισώθηκε με την αντίστοιχη περιουσία των μουσουλμάνων της Ελλάδας. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την παρακράτηση του 25% της προκαταβολής της αποζημίωσης από την Εθνική Τράπεζα και της άρνησης διακανονισμού των προσφυγικών χρεών, απομάκρυνε τμήμα του προσφυγικού κόσμου από την εκλογική βάση του κόμματος των Φιλελευθέρων και συνέβαλε στην ήττα του στις εκλογές του 1932 και του 1933.

B' Ομάδα

Γ.1.

Η Μικρασιατική καταστροφή επηρέασε σημαντικά την πορεία του ελληνικού έθνους στη σύγχρονη εποχή. Ορισμένοι την παραλλήλισαν με την πτώση της Κωνσταντινούπολης το 1453, ενώ άλλοι θεώρησαν το 1922 ως αφετηρία της νέας Ελλάδας. Το προσφυγικό ζήτημα, ως συνέπεια της Μικρασιατικής καταστροφής, αποτέλεσε για την Ελλάδα ένα οικονομικό, κοινωνικό, πολιτικό και πολιτιστικό ζήτημα μεγάλης σπουδαιότητας, με επιπτώσεις σε όλους τους τομείς της ζωής του νεοελληνικού έθνους.

Η άφιξη των προσφύγων αναζωογόνησε και τη βιομηχανία με νέο, ειδικευμένο και φθινό εργατικό δυναμικό, με τη διεύρυνση της καταναλωτικής αγοράς και με τη δράση ανθρώπων με επιχειρηματικές ικανότητες. Στη δεκαετία 1922-1932, διπλασιάστηκε ο αριθμός των βιομηχανικών μονάδων. Η πρόοδος όμως δεν ήταν σημαντική, εξαιτίας κυρίως της διατήρησης των παραδοσιακών δομών λειτουργίας τους. Η συμμετοχή των προσφύγων (ως κεφαλαιούχων και ως εργατών) ήταν μεγαλύτερη στην κλωστοϋφαντουργία, την ταπητουργία -κλάδος στην ουσία ανύπαρκτος πριν την άφιξη των προσφύγων-, γεγονός που επιβεβαιώνεται και από τον δοθέντα πίνακα στον οποίο παρουσιάζεται η εξέλιξη των οργανωμένων εργαστηρίων ταπητουργίας από το 1922 έως το 1928. Ειδικότερα, παρατηρείται η σημαντική αύξηση του αριθμού των εργαστηρίων, των αργαλειών και των εργατριών σε διάστημα έξι ετών από την μικρασιατική καταστροφή και μετά. Αναλυτικότερα, με βάση τα δεδομένα του πίνακα εντοπίζεται η σταδιακή άνοδος του αριθμού των εργαστηρίων από επτά το 1922

σε 22 το 1923, 41 το 1925 και τελικά σε 63 το 1928. Ανάλογη ανοδική πορεία παρατηρείται και στον αριθμό των αργαλειών και των εργατριών, καθώς οι μεν πρώτοι από 150 το 1922 αυξάνονται σε 4.300 το 1928, ενώ ο αριθμός των εργατριών εκτοξεύεται από 400 το έτος της μικρασιατικής καταστροφής σε 12.500 το 1928. Επίσης, σημαντική ήταν η συμβολή των προσφύγων στη μεταξουργία, την αλευροβιομηχανία και την παραγωγή οικοδομικών υλικών. Σύμφωνα μάλιστα και με τα δεδομένα του Κεϊμένου, το 1929 καταγράφηκαν στην Ελλάδα 135 εργαστήρια ταπητουργίας που ιδρύθηκαν μετά το 1922. Πολύ γρήγορα επίσης αναπτύχθηκε και ο τομέας της μεταξουργίας αφού την περίοδο 1922-1926 η παραγωγή ακατέργαστου μεταξιού τριπλασιάστηκε ενώ άνοδος 31% σημειώθηκε και στην παραγωγή μεταξωτού υφάσματος παράλληλα με την ανάπτυξη της εξαγωγής μεταξωτών. Αρκετοί ήταν οι πρόσφυγες που αναδείχθηκαν ως επιχειρηματίες, βιομήχανοι ή μεγαλέμποροι. Οι Έλληνες που προέρχονταν από τα αστικά κέντρα της Μικράς Ασίας και την Κωνσταντινούπολη υπερείχαν σε σύγκριση με τους αυτόχθονες σε επιχειρηματικό πνεύμα, εκπαίδευση, κατάρτιση και προοδευτικές αντιλήψεις. Ο κοσμοπολίτικος χαρακτήρας της ζωής τους, η γνώση ξένων γλωσσών, οι επαφές που είχαν αναπτύξει με την Ευρώπη και η πείρα που διέθεταν τους βοήθησαν, όταν εγκαταστάθηκαν στην Ελλάδα, να οργανώσουν δικές τους επιχειρήσεις ή να στελεχώσουν επιχειρήσεις άλλων, προσφύγων ή γηγενών.

Η άφιξη των προσφύγων επέδρασε και στην ένταξη των γυναικών στον ενεργό πληθυσμό. Πράγματι, με βάση το Κείμενο, το 1928, 11.000 γυναίκες από τη Μικρά Ασία, εξειδικευμένες στον κλάδο της ταπητουργίας, έφτιαξαν χαλιά 200.000-250.000 τ.μ. Το 1930 οι γυναίκες αποτελούσαν την πλειονότητα των εργατών στην κλωστοϋφαντουργία, την καπνοβιομηχανία και τη βιομηχανία ετοιμών ενδυμάτων.

Οι πρόσφυγες, οι οποίοι τελικά συνέβαλαν καθοριστικά στη συνολική πρόοδο της χώρας, είχαν ζήσει σε τόπους με πολιτιστική παράδοση πολλών αιώνων, την οποία μετέφεραν στη νέα τους πατρίδα. Η μουσική που έφεραν μαζί τους επηρέασε τον τρόπο έκφρασης των λαϊκών στρωμάτων και αναδείχθηκε σε λαϊκή μουσική της πόλης (ρεμπέτικα). Πρόσφυγες οργανοπαίχτες και τραγουδιστές κυριάρχησαν στη λαϊκή μουσική σκηνή μέχρι το 1940. Οι πρόσφυγες έκαναν αισθητή την παρουσία τους και στον πνευματικό χώρο. Οι λογοτέχνες Γ. Σεφέρης, Η. Βενέζης, Κ. Πολίτης, Γ. Θεοτοκάς, Σ. Δούκας, ο ζωγράφος και συγγραφέας Φ. Κόντογλου και ο μουσικός Μ. Καλομοίρης είναι μερικοί από τους πολλούς Μικρασιάτες που διέπρεψαν στα γράμματα και τις τέχνες, πλούτισαν τη νέα ελληνική γλώσσα και συνέβαλαν στην εξέλιξή της. Γενικότερα, σημαντική υπήρξε η προσφορά των προσφύγων στη διαμόρφωση της σημερινής ελληνικής ταυτότητας αφού όπως επισημαίνει και ο Γεώργιος Γιαννακόπουλος: «Δεν εντάχθηκαν στο ελληνικό έθνος μόνο οικονομικά και πολιτιστικά, αλλά ταυτόχρονα βοήθησαν στη δημιουργία του σύγχρονου ελληνισμού».

Δ.1.

Η διαρκής υποβάθμιση του βιοτικού επιπέδου ευρέων τμημάτων του πληθυσμού επηρέασε την εξέλιξη των κομμάτων κατά την περίοδο **μετά την Μικρασιατική Καταστροφή**. Όταν σταμάτησε να βρίσκεται η εξωτερική πολιτική στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος, ήλθαν εντονότερα στο προσκήνιο οι συγκρούσεις συμφερόντων οικονομικού και κοινωνικού χαρακτήρα. Σε πολλούς ανθρώπους (ανεξαρτήτως πολιτικής τοποθέτησης) επήλθε κόπωση από τη μόνιμη πολιτική αστάθεια και από τη διαρκή όξυνση που καλλιεργούσαν τα κομματικά επιτελεία και τα πραξικοπήματα αξιωματικών². Σ' αυτήν προστέθηκε η δυσαρέσκεια για τις διαμάχες συμφερόντων πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής υφής, καθώς και για την πληθώρα των διαφορετικών πολιτικών ιδεολογιών. Έτσι, ο Μεταξάς δεν χρειάστηκε να ασκήσει βία για να επιβάλει, το 1936, τη δικτατορία του.

Το δημοψήφισμα της 3ης Νοεμβρίου 1935 έδωσε τέλος στην αβασίλευτη δημοκρατία με ποσοστό 97,6%, προίον πρωτόγνωρης νοθείας και τρομοκρατίας. Μετά την άφιξη του βασιλιά, το καθεστώς

Κονδύλη, που από τις 10 Οκτωβρίου 1935 με στρατιωτικό κίνημα στόχευε στην παλινόρθωση της μοναρχίας, αποσύρθηκε από την εξουσία.

Ο Γεώργιος Β΄ έχοντας μάλιστα την υποστήριξη των βασιλικών αξιωματικών, μετά την αποκατάστασή του στο θρόνο, ακολούθησε προσωπική πολιτική. Διέλυσε την Εθνοσυνέλευση και προκήρυξε εκλογές για τις 26 Ιανουαρίου 1936. Στη νέα Βουλή, οι Αντιβενιζελικοί είχαν μία έδρα περισσότερη από τους αντιπάλους τους και κανείς δεν μπορούσε να σχηματίσει κυβέρνηση. Η λύση που δόθηκε στις 27 Απριλίου 1936 στο πολιτικό αδιέξοδο, επειδή τα μεγάλα κόμματα αδυνατούσαν να συνεννοηθούν για το σχηματισμό κυβέρνησης, καθώς το Κομμουνιστικό Κόμμα δεν ήθελε να υποστηρίξει κυβέρνηση των Φιλελευθέρων, ήταν να δοθεί ψήφος εμπιστοσύνης στον Ι. Μεταξά, ο οποίος είχε πάρει μόλις το 4% των ψήφων στις εκλογές. **Χαρακτηριστικά είναι όσα αναφέρονται στο κείμενο Α, στο οποίο παρουσιάζεται πως ο Μεταξάς διασφάλισε την άνοδό του στην εξουσία βασιζόμενος αφενός στην ψήφο ανοχής ή εμπιστοσύνης που αφελώς, σύμφωνα με τον Βακαλόπουλο, του παρείχαν ήδη από τις 25 Απριλίου οι ηγέτες των κοινοβουλευτικών κομμάτων, και αφετέρου επειδή τα κόμματα θεωρούσαν ότι το πολιτικό αδιέξοδο θα επιλυόταν προσωρινά με την συγκεκριμένη επιλογή και συγχρόνως οι ίδιοι θα συνέχιζαν ανεμπόδιστοι να διαπραγματεύονται μεταξύ τους. Από αυτή την πολιτική πρακτική απείχαν οι Αλέξανδρος Παπαναστασίου, Αλ. Μυλωνάς και Γεώργιος Παπανδρέου, οι οποίοι αρνήθηκαν να παράσχουν ψήφο εμπιστοσύνης στον μελλοντικό δικτάτορα. Τον ίδιο τον Μεταξά ευνόησαν όμως και οι συγκυρίες καθώς, σύμφωνα πάλι με το πρώτο ιστορικό παράθεμα, ο θάνατος του Βενιζέλου, του Κονδύλη, του Τσαλδάρη αλλά και του υπηρεσιακού πρωθυπουργού Δεμερτζή, απομάκρυνε οριστικά από το πολιτικό προσκήνιο της χώρας προσωπικότητες που θα μπορούσαν να διαδραματίσουν ρυθμιστικό ρόλο στις πολιτικές εξελίξεις και να προβάλλουν αντίσταση στα σχέδια του. Ο δρόμος για την υλοποίηση των δικτατορικών σχεδίων του Μεταξά ήταν πλέον ανοικτός. Επιπλέον, ο μελλοντικός δικτάτορας εκμεταλλεύτηκε προς όφελός του και τις εργατικές και κοινωνικές αντιδράσεις που ταλάνιζαν την Ελλάδα εκείνη την περίοδο. Ενδεικτικά είναι όσα αναφέρονται στο κείμενο Β για τις αιματηρές τοπικές εργατικές κινητοποιήσεις και τις κλαδικές απεργίες σε βιομηχανικά κέντρα όπως του Λαυρίου, του Πειραιά και άλλων περιοχών. Στο μεταξύ στις 28 Ιουλίου ο Σοφούλης, ένας από τους πολιτικούς που είχε παραχωρήσει ψήφο εμπιστοσύνης στον Μεταξά, διαισθανόμενος την κοινωνική αναταραχή, σε δημόσιες δηλώσεις του προς τον Τύπο διακήρυξε ότι προτίθετο να αποσύρει την εμπιστοσύνη του προς την υπηρεσιακή κυβέρνηση. Αυτή η δημόσια τοποθέτηση του Σοφούλη επιτάχυνε τις διαδικασίες για την επιβολή της δικτατορίας. Έτσι, την 4η Αυγούστου 1936, με την προσυπογραφή των περισσότερων υπουργών και με την ανοχή του παλατιού, προφασιζόμενος μάλιστα ο Μεταξάς την ύπαρξη κινδύνων για το κοινωνικό καθεστώς και επικαλούμενος και τον κομμουνιστικό κίνδυνο λόγω της επικείμενης απεργίας, που όπως αναφέρεται και στο παράθεμα Β, ήδη από τις 24 Ιουλίου 1936 η ΓΣΕΕ και η Κομμουνιστική Ενωτική Συνομοσπονδία είχαν αποφασίσει να πραγματοποιήσουν στις 5 Αυγούστου, με αίτημα την μη υλοποίηση του νόμου «περί υποχρεωτικής διαιτησίας» στις εργασιακές διαφορές που πρόσφατα είχε ψηφιστεί, πέτυχε να αποσπάσει τη σύμφωνη γνώμη του βασιλιά και να αναστείλει την ισχύ βασικών αρχών του συντάγματος και να διαλύσει τη Βουλή. Τέλος, η δικτατορία ήταν η επιλογή που προτίμησαν οι δύο πυλώνες του πολιτικού σκηνικού της χώρας εκείνη την εποχή. Σύμφωνα με το κείμενο Γ, ο βασιλιάς θεωρούσε τη δικτατορική λύση ως μία διέξοδο στην διαρκή πολιτική ανασφάλεια που ένιωθε το ελληνικό στέμμα, το οποίο μάλιστα πίστευε ότι το ήμισυ του ελληνικού λαού στρεφόταν εναντίον του, μολονότι είχε επιτευχθεί συμβιβασμός με τους Φιλελεύθερους. Από την άλλη και ο Μεταξάς έβλεπε την επιβολή ενός**

δικτατορικού καθεστώτος ως την ικανοποίηση των φιλόδοξων και φιλοφασιστικών σχεδίων του και ως την ευκαιρία να εκφράσει με τον πιο ξεκάθαρο τρόπο την απέχθειά του προς τον κοινοβουλευτισμό. Άλλωστε ο Μεταξάς ήταν σε όλη του τη σταδιοδρομία εχθρός του κοινοβουλευτισμού και υποστηρικτής αυταρχικών μεθόδων στην πολιτική.

Όταν λοιπόν του δόθηκε η ευκαιρία, έκανε πράξη τις θεωρίες του. Η δικτατορία του έβαλε τέλος στη Δημοκρατία του Μεσοπολέμου και σε μία ολόκληρη εποχή της πολιτικής ιστορίας της Ελλάδας.